

द्राक्ष सल्ला

मणी डागाळणे, कॅंकिंगची समस्या

डॉ. आर. जी. सोमकुंवर,
डॉ. शर्मिष्ठा नाईक

सध्याच्या दिवसात द्राक्ष विभागाच्या दिवस आणि रात्रीच्या तापमानांमध्ये चढ-उतार दिसून येत आहे. दिवसाच्या तापमानांमध्ये जास्त वाढ होत असून, रात्री व पडले किमान तापमानात बऱ्यापैकी घट झाल्याचे दिसून येते. काही ठिकाणी डागाळ वातावरणही दिसून येत आहे. सध्या बागेत मण्याचा आकार १० ते १२ मि.मी. आणि मण्यात पाणी उतरण्याची अवस्था दिसून येईल. वेगवेगळ्या असलेल्या बागांमध्ये पुढील समस्या दिसून येतात.

मणी डागाळण्याची समस्या

नेमके मण्यात पाणी उतरण्याच्या अवस्थेत ही समस्या दिसण्याची शक्यता असते. यामुळे मणी विकृत होऊन त्यात पाणी भरून येते. त्यात मण्यावर काही किंवा दगडने ठेवल्यासारखे चिब दिसते. मण्यातील पाणी बाहेर येऊन मणी विकृत होऊन मण्याची विकृतता येते. त्या अवस्थेत मणी एकदम बारीक (४ ते ६ मि.मी. आकाराचे) आणि नाजूक असतात. त्यांच्या पेशी तिनक्याच नाजूक असतात. त्यामुळे मणी विकृत होऊन मण्याची विकृतता येते. त्या अवस्थेत मणी विकृत होऊन मण्याची विकृतता येते. त्या अवस्थेत मणी विकृत होऊन मण्याची विकृतता येते.

काही वेळा बागेत काहीचा वापर झालेला नसेल किंवा वापर होऊनमुद्दा मुलीचा दगड झालेला असतो तरीही मणी डागाळण्याची समस्या दिसून येऊ शकते. विशेषतः ज्या बागेत गरजेच्या जास्त संखीक्यांचा वापर झाला असेल किंवा ही फवारणी उतरल्या वेळी घेतली असल्यास मण्यात पाणी उतरतेवेळी अशी परिस्थिती दिसून येईल.

मण्यात पाणी उतरतेवेळी किंवा १५ ते २० दिवसांपूर्वी आपण बागेत एकतर मोकळे पाणी देतो किंवा बरेच पूर्णपणे पिबलेली असे पाण्याचे नियोजन करतो. मण्यात पाणी उतरल्याच्या अवस्थेत दिवसाचे वाढते तापमान आणि वाढते धंदी, सोबत संखीक्यांच्या अतिक्रमणामुळे पाण्याची मण्यावर झालेली दगड या वेळी मणी डागाळण्यासाठी कारणीभूत ठरू शकते. या वेळी आपण सर्व व्यवस्थापन चांगले करूनही सनबर्निंग किंवा मणी डागाळण्याची समस्या का उद्भवते, हे शेतकऱ्यांना समजात नाही.

जर बागेत कॅंजीची कमी असेल, अशा स्थितीमध्ये मण्यावर सात अधिक तीव्रतेचा सूर्यप्रकाश पडत असल्यास मुद्दा डागाळण्याची समस्या दिसून येते. कमी कॅंजीची असल्यास प्रखर सूर्यप्रकाशामुळे मण्यावर फक्त तर्बिकी रंगाचे चट्टे दिसतात. मात्र त्यावर खडे पडल्यासारखे दिसणार नाही. वापर काही उपाययोजना करणे शक्य नाही. रंगीत द्राक्षामध्ये मात्र हे डाग घडल्या पूर्वी रंग आल्यानंतर फारसे दिसणार नाहीत. मात्र हिरव्या रंगाच्या द्राक्षामध्ये ही समस्या अधिक जाणवेल. बरेच बागायतदार या वेळी बोरिंग, कॅल्शियम आणि मॅग्नेशियम फवारणी करतात दिसून येतात. मात्र

सन बर्निंग टाळण्यासाठी शेडनेटचा वापर फायदेशीर ठरतो.

कोणत्याही सूक्ष्म अवयवाची किंवा रसायनांची फवारणी हा त्यावरून उपाय नाही.

न्यापेवजी पुढील उपाययोजना उपयुक्त ठरतील.

- द्राक्षपड कॅंजीच्या सावलीमध्ये घेणे.
- बागेत अचानक पाणी देणे बंद करणे.
- द्राक्षपड पेरणे हाकणे.
- शक्य असल्यास शेडनेटचा वापर करणे.

दवबिंदूची समस्या

रात्रीचे तापमान ज्या भागात हळूहळू कमी होते, अशा ठिकाणी दवबिंदू सकाळी उरोरापर्यंत बागेत राहण्याची समस्या दिसून येते. धुक्याची समस्याही तितकीच जाणवते. यामुळे पाने जास्त काळ ओती राहतात. कॅंजीमध्ये आर्द्रता वाढते. परिणामी, डाऊनी मिल्डवूसारख्या रोगाचा प्रादुर्भाव या वेळी दिसून

द्राक्ष मणी, देठ वापर भुरीचा प्रादुर्भाव वाढू शकतो.

येतो. खरे पाहता डाऊनीची प्रादुर्भाव वाढण्याची ही अवस्था नाही. मात्र फुलेरा अवस्थेत झालेल्या डाऊनी प्रादुर्भावाचे नियंत्रण केले असले, तरी दवबिंदूचे जास्त काळ ओतसर राहिलेले पाने या रोगासाठी पोषक असे वातावरण तयार करतात. मण्यात पाणी उतरल्याच्या नंतरच्या अवस्थेत बागेतमुद्दा या अवस्थेत डाऊनीचा प्रादुर्भाव यामुळेच दिसून येतो. या वेळी बुरशीनाशकांची फवारणी करण्याची शिफारस नसते. म्हणजेच आपल्याकडे नियंत्रणाचे कोणताच उपाय हाती नसतो. या काळात वैकिक नियंत्रणाचा वापर करणे फायद्याचे ठरेल किंवा स्पर्शजन्य बुरशीनाशकांची फवारणी करणे सोईचे होईल. मात्र निर्यातीच्या दृष्टीने हेमुद्दा धोक्याचे ठरू शकते, हे लक्षात ठेवले पाहिजे.

जुन्या कॅंजीमध्ये गर्दी असल्यास या वातावरणामध्ये वाढते तापमान आणि वाढलेली आर्द्रता हे भुरी रोगाच्या प्रादुर्भावास चांगले आमंत्रण देते. एका भुरी घडवत, मण्यावर आणि देठावर आल्यास देठातील रस सोपून घेणे सुरू होते. त्यानंतर मण्याचा विकस चढतो. ८ ते १० मि.मी. आकाराच्या मण्याच्या घडवत भुरीचा प्रादुर्भाव वेढ्या होतो, तेव्हा मण्यातील पेशीची वाढ जोमात सुरू असते. अशा वेळी जर रस सोपत गेल्यास वाढत असलेला सिंक (द्राक्षपड) अशक्त होतो, परिणामी, मण्याचा आकार तिथेच थांबतो.

उपाययोजना

- जास्तती मोकळी कॅंजीचे ठेवण्याचा प्रयत्न करावा.
- भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव होणार नाही, यासाठी सूर्यप्रकाशास बुरशीनाशकांच्या फवारणीचे वेळापत्रक शिस्तबद्ध असावे.
- वेळोवेळी वैकिक नियंत्रकांचा वापर रोगाच्या नियंत्रणासाठी फायद्याचा ठरेल.

डॉ. आर. जी. सोमकुंवर,
१४२२०३२९८८

(राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, जांजरी, जि. पुणे)

द्राक्ष बागेमध्ये वेळी कॅंकिंगची समस्या (मणी तडकण्याची) दिसून येत आहे.

मणी तडकण्याची समस्या

अचानक कमी झालेल्या तापमानात मणी कॅंकिंगची समस्या जास्त प्रमाणात दिसून येते. मण्यात पाणी उतरण्याच्या १५ ते २० दिवस आधीच्या बागेत वेढ्या मणी कडक असतो, अशा वेळी ही समस्या दिसून येते. मण्यातील पेशीची वाढ थांबते व्ह्यावी, यासाठी या अवस्थेत बरेच बागायतदार जीवणी फवारणी करतात. सोबत बागेत मोकळे पाणी देतात. या वेळी पेशीची वाढ अगदी जोमात सुरू असते. त्या वेळी मोकळे पाणी दिल्याने कॅंजीमध्ये आवश्यक ती आर्द्रता निर्माण होऊन मण्याच्या वाढीसाठी पोषक वातावरण तयार होते. पाणी जास्त दिल्यामुळे वातावरणात अचानक झालेल्या बदलांमुळे मण्यावर जो दबाव येतो, त्यामुळे मणी पिरणे किंवा तडकण्याची समस्या दिसून येते. एका मणी तडकल्यानंतर पुन्हा एकदा तो मणी खराब होईल, सडेल व अन्यथा व पडलेल्या मण्याची शक्यता वाढेल. पाणी उतरल्यानंतरच्या अवस्थेत मण्यात ही अवस्था फारशी दिसत नाही. या वेळी मण्याची साल लवचिक झालेली असते. त्यामुळे पाहिजे तितका दबाव मण्यावर पडत नसल्याने मणी तडकणे टाळते.

वापर उपाय म्हणून बरेच बागायतदार कायटोमॅग्नेसीय फवारणी करत असल्याचे समजते. मात्र त्यावरून महत्त्वाचे उपाययोजना म्हणजे वातावरण पातळ बागेतील पाणी कमी जास्त करणे हीच ठरू शकते. एकाच वेळी जास्त प्रमाणात पाणी न देता हळूहळू पाणी वाढवल्यास कदाचित ही समस्या निर्माण होणार नाही. मण्याची साल लवचिक होण्यासाठी कॅल्शियम आणि मॅग्नेशियमची फवारणी केल्यास काही अंती चांगले परिणाम मिळू शकतात.

मधुमासी, मित्रकीटकांना हानिकारक कीटनाशकांचा वापर टाळावा. पीक फुलेरा अवस्था लक्षात घेऊन कीटनाशकांचा समजवत वापर करावा.

● कीटनाशकांच्या शिफारशी लेखन क्रमेप्रमाण किंवा जॉइंट अवेअरनेस आहे. ● फवारणीचे प्रमाण हय व्हॉल्यूम फवारणी पंगसंघीचे आहे. ● खरेदीकरी पक्के विल घ्यावे. ● बॅन किंवा 'सेटिपेट' आहे वा घ्यावे. ● लेखन क्रम वाचवा. ● पुरेसा शानतिक्रम रसायने एक्सेक्यूट विसरू नयेत. ● रसायनांचा गट तपासावा. ● पीएचएच, एचआरएल तपासावे. ● पेशी वा तणपडणीपूर्वी संशोधित विद्यार्गीय कोणती बीजप्रक्रिया केलेली आहे, हे तपासूनच पुढील बीजप्रक्रिया करावी. ● मधुमासी, मित्रकीटकांना हानिकारक कीटनाशकांचा वापर टाळावा. ● पीक फुलेरा अवस्था लक्षात घेऊन कीटनाशकांचा समजवत वापर करावा.